

Vähänkyrön seurakunnan itsenäistyminen

Kirkkoherranvirastoon tuli kerran postilähetys, joka oli osoitettu Vanhankyrön seurakunnalle. Hyvin osasi posti toimittaa sen Vähänkyröön. Ulkonaisen samankaltaisuuden lisäksi nimi oli sisällöllisesti varsin osuva, sillä seurakuntamme on ollut tiheästä asutuksestaan ja väkiluvustaan johtuen vanhan Pohjankyrön pitäjän keskeisin alue, vaikka kirkolle olikin puolentoista peninkulman matka.

Alastaron kappelin nimellä Vähässäkyrössä oli jo 1500-luvulla säännöllisesti jumalanpalveluksia, sillä kuninkaalle osoitetussa valituskirjelmässään 1588 seurakuntalaiset vaativat messuja ja muita jumalanpalveluksia pitäjässään useammin pidettäviksi ja samalla vaadittiin omaa kirkkoherraa. Toive toteutui vasta vuonna 1607, jolloin Alastaron eli Vähänkyrön kappeli itsenäistyi Pohjankyrön suurpitäjästä omaksi seurakunnakseen.

Seuraavien vuosikymmenien aikana vanha nimi alkoi väistyä ja Vähäkyrö-nimitys yleistyi uuden kirkkopitäjän nimeksi. Itsenäistymistä olivat viivyttäneet lyhyt matka Kyrön kirkolle, kirkkoherrojen vastustus ja levottomat ajat. Alueellisesta pienuudestaan huolimatta seurakunta säilyi kauan asukasluvultaan suomenkielisen Etelä-Pohjanmaan suurimpana pitäjänä.

Aikaisemmat kirkot

Itsenäisen seurakunnan ensimmäinen kirkko rakennettiin vuonna 1610 Kirkkosaareen, noin puoli kilometriä nykyisestä kirkosta joen yläjuoksulle päin. Kyrönjoki on aikoinaan sillä kohdalla kulkenut vähän läntisempää reittiä ja jättänyt vanhaan uomaansa Kirkkolammen. Väliin jäänyttä kannasta sanotaan Kirkkosaareksi. Tämän ensimmäisen kirkon tiedetään olleen tornillinen pitkäkirkko. Nykyisin sen paikalla on muistomerkki.

Uusi puukirkko rakennettiin jo vuonna 1641 Kyrönjoen rantatörmällä kohoavalle Rautamäelle Savilahden kylään. Paikka oli erittäin keskeinen maakunnan valtatie varressa juuri rakennetun Kyrönjoen yli johtaneen sillan kupeessa vastapäätä suomalaisen Etelä-Pohjanmaan nimismiehen kartanoa.

Tämäkin kirkko oli tornillinen hirsirakenteinen pitkäkirkko, kolmanneksen suurempi kuin edeltäjänsä 12x30 metriä. Muutamia tämän kirkon seinäautoja ja niissä säilyneitä maalauksia on yhä nähtävänä nykyisen kirkkotarhan pohjoisen puolen porttikäytävän eli "uukangin" seinälaudoituksena. Maalaukset lienevät 1600-luvulla eläneen laihialaisen kirkkomaalarin Antti Yrjönpojan töitä.

Nykyinen kellotapuli rakennettiin tämän kirkon yhteyteen vuonna 1767, mutta siirrettiin uuden kirkon tieltä nykyiselle paikalleen. Kellot hankittiin vanhaan kellotorniin paikkakuntaa ja sen asukkaita suuresti tuhonneen ison vihan jälkeen vuosina 1724 ja 1731.

Vanhasta kirkosta on säilynyt mm. seuraavat puupatsaat. Ne on ajoitettu 1500-luvun alkuun. Ensimmäisessä kuvassa on triumfikrusifiksi, toisessa tuntematon naispyhimys, profaani veistos ja apostoli, kolmannessa piispa, pyhä Kerttu ja tuntematon naispyhimys ja neljännessä Pyhä Yrjänä ja lohikäärme. Voit suurentaa haluamasi kuvan.

Nykyinen kirkko

Vanha puukirkko oli jo 1700-luvun lopussa huonossa kunnossa ja aivan liian pieni seurakunnan kokoustilaksi. Vuonna 1778 tehtiinkin alustava päätös uuden kirkon rakentamisesta. Se päätettiin rakentaa kivistä, joita jo ajettiin entisen kirkon viereen. Niukat vuodentulot ja sota viivyttivät hanketta, ja mainittuihin syihin vedoten tehtiinkin anomus, että kirkko sittenkin olisi saatu rakentaa puusta. Piirustukset laati kirkonrakentaja Jaakko Rijf. Niitä ei kuitenkaan sellaisenaan Tukholman Yli-intendentin konttorissa hyväksytty. Siellä tehdyistä muutoksista ei ole tarkkaa tietoa.

Alkuperäisen suunnittelijan työn jälki on kuitenkin ilmeinen, kun kirkkoa vertaa muihin mestarin töihin. Hyväksytyyn suunnitelmaan mukaan uusi Vähänkyrön kirkko oli kustavilaista uusklassillista tyyliä edustava harmaakivinen ristikirkko, jonka ovi- ja ikkuna-aukkojen muotoilussa käytettiin tiiltä. Sisäkulmat olivat ulkoviisteiset ja näin saatiin seinärakenteeseen kantavat muuripilarit mahtavalle pylvästempeliläiselle keskustornille.

Tämä tyyllillisesti tärkeä osa jätettiin kuitenkin pois, kun suunnitelmaa alettiin toteuttaa. Kirkonkokous kyllä katsoi, että torni olisi kirkkoa kaunistanut, mutta olisi tullut kalliiksi, eikä sitä kellotorninakaan tarvittu, sillä edellisen kirkon tapuli oli vielä hyvässä kunnossa.

Tämän karsitun suunnitelman mukaan vaasalainen raatimies Herman Höckert ryhtyi härmäläisen työnjohtajansa Erik Olanderin avustuksella urakoitsijana rakennustöihin vuonna 1799. Neljän vuoden työn jälkeen Vähänkyrön uusi kirkko valmistui vuonna 1803.

Vanha puukirkko kyyhötti uuden kirkon luoteisessa kulmauksessa uuden temppelin valmistumiseen saakka ja hajotettiin sitten täysinpalvelleena pois. Kirkossa on rakennusala noin 1000 neliometriä ja nykyisin siinä on noin 900 istumapaikkaa.

Vähäkyröläiset ottivat uuden, suuren ja valoisan kirkkonsa ilolla omakseen, mutta ulkopaikkakuntalaiset oudoksivat kirkon tornittomuutta.

Puheet "tornittomasta kirkosta" loppuivat vasta sitten, kun vaasalainen Artturi Ortela suunnitteli kirkkoon alkuperäistä paljon vaatimattomamman keskustornin, joka testamenttivaroin rakennettiin kirkon perusteellisen remontin yhteydessä vuonna 1937. Tämä tornirakennelma sopii kuitenkin melko hyvin kirkon kustavilaiseen tyyliin.

Alttaritaulu

Ensimmäinen alttaritaulu saatiin kirkkoon vuonna 1819. Sen maalasi pietarsaarelainen viskaali G.E.Hedman. Taulun alaosa esitti ehtoollisen asettamista. Sen yläpuolella oli maalaus Jeesuksesta ristillä. Tämä osa alttaritauluyhdistelmästä on nykyisin kirkon sakastissa. Uudempi alttaritaulu on saman rakenteinen ja aiheinen. Sen on jäljennöksenä maalannut vaasalainen piirustuksenopettaja Ebba Lundgren vuonna 1889.

Urut

Urut kirkkoon hankittiin vuonna 1878. Ne tilattiin Zachariasenin urkutehtaalta Udestakaupungista ja niihin valmistettiin 14 äänikertaa. Vuonna 1962 niitä uusittiin ja laajennettiin käsittämään 20 äänikertaa. Tämän uudistuksen toteutti Kanganalan urkutehdas.

Vähänkyrön kirkon urut korjattiin perusteellisesti vuonna 1999. Tämän uudistuksen asiantuntijana ja työn valvojana toimi professori Pentti Pelto. Ne rakennettiin tietoisesti Zachariassen-peinteen pohjalta. Näissä uruissa on kuutiopalkeet (ensimmäiset Suomessa sataan vuoteen). Soittokoneisto rakennettiin myös Zachariassenille ominaisella tavalla: erillinen soittopöytä omine varusteineen sekä pillit, joissa on omia rakenteellisia, persoonallisia piirteitä. Urut on rakennettu lämpökäsittelystä männystä ja niiden sointi kuuluu suomalais-skandinaaviseen romanttiseen perinteeseen. Urkujen fasadi sekä osa pilleistä on peräisin kirkon ensimmäisistä uruista. Urkukorjauksen toteutti Urkurakentamo Martti Porthan Oy Tervakoskelta.

Lämmityskamiinat saatiin lahjoituksena vuonna 1905. Kun kirkkoon asennettiin sähkölämmitys vuonna 1965, vanhat lämmityslaitteet jätettiin paikoilleen.

Kirkkoa on useita kertoja kunnostettu. Akustiikan parantamiseksi penkit pehmustettiin vuonna 1975. Vuosina 1980-81 kuoriosaa laajennettiin, rakennettiin saniteetti- ja odotustilat sekä ulkorappaus uusittiin. Samalla aiemmin keltaiseksi maalatun kirkon väri palautettiin valkoiseksi. Vuonna 1990 yli 50-vuotias tiilikatto ja sen alla ollut vanha paanukatto purettiin ja kirkko katettiin kuparilla.

Vähänkyrön kirkon 100-vuotiskertomuksessaan silloinen kirkkoherra Oskar Forsman tähyää aikaan, jolloin kirkko täyttää 200 vuotta. Voimakkain sanoin hän kuvailee ihmisen katoavaisuutta ja jatkaa: "Harras toivomuksemme on, että tulevat sukupolvet aina rakkaudella vaalisivat tätä Herran huonetta ja rukouksemme, että ne täällä saisivat kuulla Jumalan sanaa selkeästi ja puhtaasti opetettavan, että ne täältä saisivat apua hätäänsä, lohdutusta tuskaansa ja voimaa vaeltamaan matkallaan ijankaikkisiin rauhan majoihin ja Jumalan pyhään kaupunkiin".

Urut v. 1997

Urkujen dispositio:

I sormio

Borduna 16'
Principal 8'
Rörflöjt 8'
Dubbelflöjt 8'
Salicional 8'
Oktava 4'
Qvinta 3'
Oktava 2'
Mixtur 1-3x
Trompet 8'

II sormio

Geigenprincipal 8'
Gedacht 8'
Viola di Gamba 8'
Flauto dolce 4'
Oboe 8'

Jalkio

Violon 16'
Subbas 16'
Violoncello 8'
Oktava 4'
Bassun 16'

Yhdistimet: II-I, I oktaavikoppeli, I-ped, +Forte/-Forte -polkimista toinen avaa ja toinen sulkee äänikerrat Qvinta 3', Oktava 2', Mixtur, Trompet 8' ja Bassun 16'.